



Hørings svar fra WWF Verdens naturfond om kvalitative kriterier og støtteordning for Utsira Nord

Generelt om ivaretagelse av natur, bærekraft og sameksistens i forslaget

10 juni 2022 bad et flertall på stortinget regjeringen “sikre at utbygging og drift av havvindparker og annen fornybar energiproduksjon på norsk sokkel har vesentlig bedre natur- og miljøregnskap enn tidligere energiprojekter i Norge. Utbygging og drift skal gjøres på en måte som sikrer svært lav eller positiv samlet naturpåvirkning over tid.» (Vedtak 737¹)

Forslaget som regjeringen lagt fram etterlever ikke dette vedtaket, siden det ikke viser ambisjon eller grep for å ivareta naturmangfold eller økosystemer i Sørlege Nordsjø II. Vi vil understreke at den senere prosjektspesifikke konsekvensutredningen som søker vil foreta ikke er nok for å sikre en svært lav naturpåvirkning. Det er tydelig bevist fra erfaringen med vindkraftutbyggingen på land, hvor flere av konsesjonene ble plassert i områder hvor utbygging ble vist å ha stor påvirkning på natur².

Årsaken til dette er blant annet at mangelfull naturkunnskap tidlig i prosessen umuliggjort velbegrunnede valg om plassering, hvilket er fullstendig avgjørende for naturfotavtrykket. Det finnes *ingenting* i det fremlagte forslaget som styrer valget av plassering til plassene innenfor området med lavest naturfotavtrykk, hverken i form av tidlig statlig konsekvensutredning/forstudie av åpnete områder, eller spesifikke krav som muliggjør beskyttelse av sårbar natur.

WWF Verdens naturfond er en av få miljøorganisasjoner i Norge som er positiv til og støtter en havvindutbygging så lenge det skjer *på naturens premisser*. Erfaringer fra andre havvinduansjoner viser at dette er fullt mulig så lenge det prioriteres og sendes tydelige signaler om det gjennom hele tildelingsprosessen. Forslaget fra regjeringen gjør imidlertid ikke dette.

Overordnede rammer for tildelingen:

For å styrke tildelingsprosessen så at den kan etterleve Stortingets vedtak foreslår WWF følgende:

Behov for forundersøkelser/tidlig konsekvensutredning

I forslaget beskriver regjeringen hvordan de satt i gang grunnundersøkelser av geologiske bunnforhold i området, som søker som får tildelt konsesjon skal tilbakebetale senere. For å kunne plassere vindkraftverkene der de gjør minst mulig naturskade i området er det avgjørende å *samtidig* sette i gang undersøkelser av det marine livet, biodiversitet og økosystemer i området, en modell som brukes både i Nederlandsk og Dansk havvindutbygging. På denne måten kan alle søkere bruke miljødata som fremkommer tidlig i prosessen.

¹ Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 36 (2020–2021), Meld. St. 11 (2021– 2022) og Innst. 446 S (2021–2022).

² Se for eksempel NINAs rapport “[Vindkraftkonsesjoner opp mot WWFs kriterier for utbygging](#)” fra 2020, som blant annet viser at 72% av vindkraftkonsesjonene på land ble gitt i viktige leveområder for truede arter.

Dette vil tilrettelegge for at man kan utforme bedre prosjekter med tanke på natur og biodiversitet, da man både har mer informasjon om optimal plassering og avbøtende tiltak tidlig i prosessen. Det vil også gi større forutsigbarhet for søker, og kan effektivisere prosessen ettersom det reduserer den totale mengden utredning og planlegging som må gjøres etter første tildeling av områder.

Stortinget bad regjeringen 10. Juni 2022 om å:

«sikre god miljøkunnskap for alle deler av havmiljøet i områder som er, og kan bli, aktuelle for norsk havvind. Oppsummering og kartlegging skal starte i 2022, og resultatene skal legges til grunn for utlysning av områder samt for natur- og miljøkrav til utbygging og drift.» (Vedtak 721³) Og «starte tidlig myndighetsstyrt kunnskapsinnhenting og gi oppdrag om å starte prosessen med utredningsstudier av miljøkonsekvenser knyttet til havvindutbygging umiddelbart.» (Vedtak 739)

Dette har regjeringen ikke gjort, til tross for at bransjeorganisasjoner som Norwea og Energi Norge bedt om det, og foreslått at det avsettes midler for det i statsbudsjettet for 2023. Hvis regjeringen ikke har til hensikt å gjennomføre vedtaket fra Stortinget for Sørlige Nordsjø II, bør de i hvert fall sikre et slikt system for senere utbygging i andre områder, slik at søker kan og må vise hvordan de skal unngå å bygge i:

- *Viktige gyteområder og gytevandringsruter, samt sårbare oppvekstområder, for økonomisk eller økologisk viktige eller sensitive fiskebestander*
- *Trekkruiter for trekkfugler og viktige leveområder for sjøfugl, der det kan få negativ effekt på arter eller bestander*
- *Migrasjonsruter for marine pattedyr*
- *Viktige leveområder for truede arter på bunn og i vannmassene*
- *Områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder før disse er utredet med tanke på marint vern etter naturmangfoldloven eller havmiljøloven*
- *Områder med høyt naturlig karbonopptak og karbonlagring*

Bruk og informasjonsdeling av kartdata

Ifølge høringen vil dataene som er samlet inn i 2022 bli tilgjengeliggjort for søkere via DISKOS-plattformen. God tilgang til geodata er en forutsetning for en god offentlig forvaltning av marine havområder, sameksistens, og ivaretagelse av natur. Da er det viktig at data er lette å finne, enkle å åpne og tilgjengelig for allmennheten. Dataplattformen DISKOS er en plattform som er opprettet og utformet av Oljedirektoratet og oljeselskapene selv, og dataen som ligger der er tilgjengelig for medlemmer av DISKOS-samarbeidet, mens kun utvalgte metadata er tilgjengelig for ikke-medlemmer. Det er derfor ikke hensiktsmessig, eller i tråd med Norges forpliktelser av Geodataloven, å samle samt dele data gjennom denne plattformen.

WWF foreslår at ansvaret for datadeling og forvaltning av havvinddataen legges til Kartverket som har det nasjonale ansvaret for geografisk informasjon i Norge. Dataen bør tilgjengeliggjøres gjennom GeoNorge i et format som følger FAIR-prinsippene, og ikke kun deles med søkere, eller de med innlogging. FAIR-prinsippene er en veileder for beste praksis for data deling som oppfyller

³ Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 36 (2020–2021), Meld. St. 11 (2021– 2022) og Innst. 446 S (2021–2022).

Geodataloven, og som letter for alle aktører som vil å få merbruk av dataen som er samlet inn, både sivilsamfunn, næringsaktører, og andre offentlige etater.

Mer midler til fugleundersøkelser

Regjeringen avsetter 13 millioner kroner til overvåking av sjøfugl i områder som er aktuelle for havvind i budsjettet for 2023. Dette trengs det kun for forundersøkelser i områdene som allerede er åpnet, i tillegg trengs det minst 20 millioner til undersøkelser av nye områder i Nordsjøen. Med tanke på at 63 prosent av sjøfuglartene i Norge er rødlistet er dette fundamentalt.

Igangsette arbeid med marin arealplanlegging

For å optimalisere arealeffektiviteten, bidra til vellykket sameksistens, vekst i havøkonomien, og bedre ivareta marint naturmangfold og økosystemtjenester bør Norge utvikle marine arealplaner som et verktøy i de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder. Dette kan sikre at utbyggingene skjer på de riktige stedene, i tråd med kunnskap og helhetlige vurderinger.

Kvalitative kriterier:

WWF har følgende innspill som retter seg direkte mot de foreslåtte kvalitative kriteriene:

Natur, bærekraft og sameksistens må vektes med minst 30%

Den kvalitative prosessen tillater at man gjør en god vektning av natur, bærekraft og sameksistens som del av konkurransegrunnlaget for søkerne. Dette kan bidra til at man får utviklet en industri som er ledende på bærekraft, og bidrar til minst mulig naturfotavtrykk, samtidig som det stimulerer til grønn omstilling og lavere utslipp. Derfor er det ønskelig å sette vektningen så høyt som mulig. Vi foreslår å sette vektningen på 30%, som er et nivå som er forenelig med EUs statsstøtteregler.

Ref. 4E: Erfaring av å ivareta natur ved utbygging må telle positivt

Ifølge høringen skal søker levere en liste over referanseprosjekter der beskrivelsen av hver referanse må inneholde definert informasjon om en rekke forhold. Denne listen mangler et punkt om at søker må vise hvordan natur, biodiversitet og økosystemer er blitt ivaretatt i tidligere havvindprosjekter. For at søkers erfaring med å oppnå lavest mulig naturfotavtrykk skal kunne vektlegges bør det legges til som et eget punkt i listen over erfaring, og inneholde underpunkter som dekker de vesentlige naturfotavtrykkene. Disse beskrives i ytterligere detaljer i punktene i vårt innspill om 5B under.

Ref. 4C: Prosjektplan må inneholde en risikovurdering for natur

Under 2C står det at «Søker må ha et aktivt forhold til risiko og ha en strategi for å avhjelpe sentrale risikofaktorer.» Videre er det nærmere definert at; «Beskrivelser der prosjektplanen og risikovurderingen viser god forståelse av hva som kreves for at prosjektet kan gjennomføres innen prosjektets rammer av tid, kostnad, ressursbehov og kvalitet vil bli vektet positivt.»

Erfaringene fra vindkraft på land har vist oss at det har vært betydelig naturreisiko knyttet til utbyggingen, hvor for eksempel 72% av konsesjonene ble gitt i viktige leveområder for truede arter⁴. Dette bidro til store konflikter og et tre år langt moratorium for tildeling av nye konsesjoner. God

⁴ Se NINAs rapport "[Vindkraftkonsesjoner opp mot WWFs kriterier for utbygging](#)" fra 2020, som blant annet viser at 72% av vindkraftkonsesjonene på land ble gitt i viktige leveområder for truede arter.

forståelse for naturrisiko bør derfor legges til på listen over hva som skal vektes positivt, og det foreslås følgende ordlyd (markert i kursiv);

“Beskrivelser der prosjektplanen og risikovurderingen viser god forståelse av hva som kreves for at prosjektet kan gjennomføres innen prosjektets rammer av tid, kostnad, ressursbehov, kvalitet og med lavest mulig naturpåvirkning vil bli vektet positivt.» På dette tidspunktet bør søker i det minste kunne beskrive en strategi/overordnet plan for hvordan risiko knyttet til natur/biodiversitet vil bli håndtert.

Det er også nødvendig å legge til et punkt til listen som skisserer fremdrift og sentrale milepæler, som beskriver hvordan kartlegging av naturverdier og biodiversitet skal gjennomføres, hvordan resultatet skal styre plassering, og hvordan beste praksis i forhold til avbøtende tiltak skal garanteres. Denne listen mangler nå helt naturaspekter, hvilket sterkt signaliserer at det ikke står sentralt.

Ref. 5A: Klimafotavtrykk

Klimafotavtrykket til utbyggingen må begrenses og søkere med lavere utslipp knyttet til sitt prosjekt må premieres. Det er viktig at dette dekker hele verdikjeden slik at havvindutbyggingen i Norge blir en motor for en større grønn omstilling av andre næringer som produserer sement, metaller, nullutslipps-shipping eller annet. WWF mener derfor at det bør stilles et krav om en livssyklusanalyse (LCA) hvor søker redegjør for klimafotavtrykket til sitt prosjekt.

Dersom man skal kunne måle og sammenligne klimafotavtrykk må der være en felles standard som alle søkere må forholde seg til og følge. Klimafotavtrykk bør vurderes estimert i henhold til *ISO 14067: 2018 Greenhouse gases – Carbon footprint of products*. Dette vil være i tråd med metoden som legges til grunn for dokumentasjon av klimafotavtrykk i EU taksonomien, og er et anerkjent metodedokument. Metoden dekker hele livsløpet til systemet som vurderes.

Det vil være interessant å få beregnet både CO₂e/kW installert kapasitet og CO₂e/kWt produsert over levetiden. Uansett bør karbonfotavtrykksanalysen dekke hele livsløpet inkludert materialer, transport, konstruksjon, installasjon, operasjon og vedlikehold, samt effekten av gode løsninger for avvikling, gjenbruk og resirkulering. Systemgrensen kan følge ansvarlig søkers eierskap og bør være sammenlignbart mellom prosjekter. Det er viktig at myndighetene er tydelige på systemgrensen i utlysningen.

Det er også viktig å understreke at det finnes utslipp som kan komme av forstyrrelser av naturlig karbonlagring på havbunnen. Dette kommer som følge av oppvirvling av sedimenter som låser en stor mengde av karbon som bindes i organisk materie (planter, plankton og dyreliv). Som på land vil det være varierende grad av karbonlagring i forskjellige marine områder, noe som gjør plassering av prosjektet viktig. Det finnes også metodikker som kan begrense oppvirvling under utbygging, som bør bli vurdert benyttet ut ifra forutsetningene som finnes.

Til slutt kan det også finnes positive dimensjoner hvor et godt utformet prosjekt kan bidra positivt til karbonlagring gjennom å være naturpositivt, der plante og dyreliv som oppstår i og rundt fundamenter kan gi større potensial for lagring, for eksempel gjennom taredyrking. Dette bør også vurderes i den grad det kan la seg gjøre med tanke på hvordan det passer inn i det aktuelle området, og på en måte som ikke legger opp til økt risiko for invasjon av fremmede arter.

WWF foreslår derfor at man spesifiserer at søker må utrede og vurdere tiltak for å ivareta og/eller bidra til økt naturlig karbonlagring som del av prosjektet.

Ref. 5B: Krav om natur, biodiversitet og økosystemer må spesifiseres ytterligere

Natur, biodiversitet, og økosystemer er ikke spesifisert som del av kriteriene, hverken for sameksistens eller bærekraft. Det eneste stedet hvor det går å *tolke* at det siktes til dette er under sameksistenskriteriet der det står at "Søker må ha en plan for arbeidet med sambruk og sameksistens med fiskerinæring, miljø og sjøtrafikk for å oppfylle minimumskravet." Natur, biodiversitet, og økosystemer bør derfor legges inn som et eget punkt under «miljø» og «sameksistens», og inkludere følgende underpunkter.

- *Plassering:* For å sikre at det vil legges vekt på å ivareta natur, biodiversitet og økosystemer best mulig i utbyggingen må det defineres at søker skal vise en plan for hvordan de skal unngå plassering i;
 - i. Konsentrerte gyteområder og gytevandringsruter, samt sårbare oppvekstområder, for økonomisk eller økologisk viktige eller sensitive fiskebestander
 - ii. Trekkruiter for trekkfugler og viktige leveområder for sjøfugl, der det kan få negativ effekt på arter eller bestander
 - iii. Migrasjonsruter for marine pattedyr
 - iv. Viktige leveområder for truede arter på bunn og i vannmassene
 - v. Områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder før disse er utredet med tanke på marint vern etter naturmangfoldloven eller havmiljøloven
 - vi. Områder med høyt naturlig karbonopptak og karbonlagring
- *Avbøtende tiltak:* Søker/søker bør også måtte vise til en plan/strategi for hvordan de skal finne og tillemppe beste praksis for avbøtende naturtiltak.
- *Naturfotavtrykk:* Søker/søker bør også beskrive hvordan prosjektet antas å påvirke natur, biodiversitet og økosystemer.
- *Overvåking:* Søker/søker bør legge frem en overordnet strategi for kartlegging og overvåking.
- *Transparens og informasjonsdeling:* For å klare å oppnå en god sameksistens på alle nivåer bør søker/søker også fremlegge en plan for hvordan transparens om prosjektet skal sikres, og hvordan informasjon om det skal deles på en lett tilgjengelig måte med dem som er berørte.

OED har satt en grense på to sider for å redegjøre for hvordan søker skal ivareta en god sameksistens, både med forskjellige næringer til havs, og natur. Dette er altfor lite plass til å kunne gjøre dette på en god og forpliktende måte, med nok detaljer til å kunne gjøre relevante og objektive sammenligninger mellom forskjellige søkeres prosjekter.

Ref. 5C: Krav om bruk av resirkulerte innsatsfaktorer, forurensing og mikroplast, under resirkulering og gjenbruk

Det er positivt at det fremlagte forslaget inneholder et punkt knyttet til sirkulær-økonomi, men det er ikke tilstrekkelig at det utelukkende stilles krav til resirkulering ved avhending av prosjektet. Havvindutbyggingen i Norge vil være en av de største industriutbygningene i Norge i tiden fremover. Det er viktig at vi bygger denne så bærekraftig som mulig, og bruker industrien som en del av en

motor for å drive frem sirkulære og bærekraftige løsninger. Vi mener derfor at tildelingskriteriene bør oppfordre til grønne innkjøp gjennom at man legger til et kriterium om bruk av resirkulerte innsatsfaktorer i prosjektet. Slik vil man kunne bidra til å skape etterspørsel etter viktige innsatsfaktorer med lavest mulig klima- og naturfotavtrykk.

Herunder er det spesielt viktig at man spesifiserer såkalte kritiske råmaterialer som definert av EU. Gjennom dette kan man bidra til å bygge en industri som bruker disse materialene på en mest mulig effektiv og sirkulær måte. Dette samsvarer med Innstillingen fra stortinget som ber regjeringen om å kartlegge og utarbeide en plan for hvordan gjenvinningsbransjen kan skaffe slike mineraler (Innst. 124 S (2022–2023)).

Punkt 5C mangler også et krav om å vise hvordan prosjektet skal minimere forurensing og mikroplastavfall. Dette er viktige aspekter som bør bedømmes og sammenlignes mellom forskjellige søknader, og som allmenheten bør kunne opplyses om.

Det bør vurderes å etablere beste praksis på punktene under 5A, 5B og 5C for Utsira Nord, som til enhver tid må være oppdatert.

Klima- og miljødepartementet bør ha ansvaret for å lage og oppdatere en liste over beste praksis som søkerne er forpliktet å forholde seg til. Beste praksis bør utformes basert på interessentdialog. Lignende prosesser har vært gjennomført ved havvindutbygging i Nederland og Belgia med godt resultat.

Mvh

Karoline Andaur (sign.)

Generalsekretær

WWF Verdens naturfond